

КЛАСИФІКАЦІЯ ВИДІВ КОНТРОЛЬОВАНОЇ ПОСТАВКИ

За останні роки Україна стала одним з транзитних шляхів важких наркотиків. Аналіз справ щодо протидії розповсюдженню наркотичних засобів, дозволяє зробити висновок, що найбільш стабільними каналами транзиту скрізь Україну є: Бомбей Делі - Київ - Західна Європа; Афганістан Пакистан - Центральна Азія - Росія - Україна - Західна Європа; Іран - Туреччина - Болгарія - Україна - Західна Європа; Колумбія - Бразилія Україна - Західна Європа [1].

Беручи до уваги тяжке оперативне становище в сфері боротьби з незаконним обігом та контрабандою наркотичних засобів законодавець надав право здійснення контрольованої поставки правоохоронним органам, які ведуть боротьбу з цими злочинами.

Так, згідно зі ст. 101 Митного кодексу України, з метою припинення міжнародного незаконного обігу наркотичних речовин і виявлення осіб, які беруть участь у такому обігу, митні органи України в кожному окремому випадку за домовленістю з митними та іншими відповідними органами іноземних держав або на основі міжнародних договорів використовують метод "контрольованої поставки", тобто допускають під своїм контролем ввезення в Україну, вивезення з України або транзит через її територію наркотичних засобів та психотропних речовин, включених в незаконний обіг [2].

Практичний досвід закордонних та вітчизняних правоохоронних органів дозволяє зробити висновок, що цей метод є одним з найефективніших засобів при розкритті злочинів пов'язаних з незаконним обігом та контрабандою не тільки наркотичних речовин, а ще й предметів, речовин і продукції, вільна реалізація яких заборонена або їх обіг обмежений. Практика застосування контрольованої поставки правоохоронними органами різних країн підтверджує, що об'єктами які можуть відноситись до контрольованих предметів можуть бути: наркотичні засоби, вогнепальна зброя, вибухівка, культурні цінності, дорогоцінні камені, дорогоцінні метали, гроші, матеріальні цінності, документи, донорські органи тощо.

Практичний світовий досвід використання контрольованої поставки правоохоронними органами у боротьбі зі злочинами і контрабандою засобів, предметів і речовин, вільний обіг яких заборонений, дозволяє визначити контрольовану поставку як метод оперативно-розшукової діяльності, який здійснюється суб'єктами ОРД та співробітниками митної служби з використанням елементів загальнонаукових та оперативно-розшукових методів та здійснюється під контролем правоохоронних органів з метою виявлення і розкриття злочинів та встановлення осіб причетних до їх здійснення.

В системі методів оперативно-розшукової діяльності контрольована поставка, є самостійним методом, бо в процесі її проведення використовуються тільки притаманні їй прийоми і засоби збирання інформації та документування злочинної діяльності осіб, які представляють оперативний інтерес для

правоохоронних органів. Водночас контрольована поставка має ряд схожостей із спостереженням, оперативним оглядом, особистим пошуком та іншими методами оперативно-розшукової діяльності.

Крім зазначених прийомів та методів, при контрольованій поставці використовуються тактичні прийоми і методи одержання інформації, які притаманні іншим методам оперативно-розшукової діяльності: оперативне розпізнання, встановлення безпосереднього контакту.

Предмети контрольованої поставки можливо умовно класифікувати на такі групи:

- предмети і речовини, вільний обіг і реалізація яких обмежена або заборонена (наркотичні засоби, вогнепальна зброя, вибухівка, культурні цінності, дорогоцінні камені, дорогоцінні метали, гроші, матеріальні цінності, документи, донорські органи тощо);

- засоби і знаряддя скоєння злочинів (гроші, цінності, документи, зброя та ін.);

- предмети, здобуті злочинним шляхом;

- предмети, які мають на собі сліди скоєння злочину та ін.

Суб'єктами контрольованої поставки можуть бути:

- оперативні працівники правоохоронних органів, які впроваджуються в злочинні угруповання з метою їх викриття та документування злочинної діяльності;

- особи, які інформовані про протиправний характер переміщення контрольованих предметів і усвідомлюють це діяння;

- особи, які не інформовані про протиправний характер переміщення злочинців. Слід зазначити, що злочинці з метою маскуванню протиправної діяльності, як правило, вдаються до різноманітних хитрощів: застосовують комбіновані засоби переміщення товарів або предметів, використовуючи допомогу сторонніх осіб, що не інформовані про злочинні наміри, або змушені робити їм сприяння в силу психічного або фізичного примусу [3].

Мета контрольованої поставки збігається із задачами оперативно-розшукової діяльності виявлення, попередження, припинення, розкриття злочинів і осіб, що їх готують, або скоїли, забезпечення кримінального судочинства, а також здобування інформації про події або дії, що створюють погрозу державній, військовій, економічній або екологічній безпеці України.

Міжнародний досвід дозволяє зробити висновок, що контрольовані поставки предметів, обіг яких обмежений, дозволяють встановити постійне таємне спостереження за їх переміщенням до кінцевого місця призначення та встановити особу, яка отримує вантаж. Метою спостереження є виявлення та арешт керівників збиту предметів поставки, а також всієї злочинної організації [4].

Виходячи із загальної мети контрольованої поставки її тактичними завданнями можуть бути:

- встановлення каналів знаходження заборонених до обороту речовин і предметів;

- встановлення відправників і одержувачів предметів поставки;
- встановлення (з використанням контрольованих предметів) осіб, які підготовлюють або скоїли злочини;
- забезпечення доказів злочинної діяльності, тобто створення умов, при яких сліди вчинення злочину відображаються та закріплені в кримінально-процесуальних законодавчих джерелах [3].

На наш погляд, завданнями контрольованої поставки також можуть бути:

- встановлення каналів транспортування та зберігання предметів, обіг яких обмежений;
- встановлення корумпованих осіб державної митної служби, які сприяють переміщенню предметів і речовини, обіг яких обмежений;
- виявлення причин та умов скоєння цих злочинів;
- встановлення пунктів зберігання, переробки та упаковки наркотичних засобів і прекурсорів, а також предметів і речовин. вільний обіг яких заборонений;
- уясування організації системи збуту предметів і речовин.

Важливе значення у встановленні суті контрольованої поставки, як метода оперативно-розшукової діяльності, має класифікація видів контрольованої поставки. Класифікацію поставки можна проводити за різними підставами. Залежно від способу спостереження, тактики контролю "контрольованого предмету", наявності супровідних осіб, використання оперативно-технічних засобів оперативно-розшукової діяльності та ін.

Залежно від способу спостереження за "контрольованим предметом" поставки, можна визначити такі види:

- в яких ведеться спостереження за вантажними перевезеннями (на залізничному, морському, річковому, автомобільному, авіаційному транспорті, в тому числі в схованках);
- в яких здійснюється спостереження за поштовими відправленнями (листи, бандеролі, посилки, у тому числі і на підставні адреси), а також за багажем і вантажами, що переміщуються в супроводі кур'єрів або під видом інших предметів або товарів.

Залежно від обраної тактики виділяють контрольовані поставки:

- звичайні, під час проведення яких виявлені предмети і речовина (обіг яких обмежений) не вилучаються до закінчення оперативно-розшукової операції;
- "чисті", коли з метою зменшення ризику втрати контрольованого предмету або виходячи з вимог безпеки на початковому етапі операції роблять його повне або часткове вилучення з підміною на муляж.

Слід визначити, що предмети, які представляють підвишену небезпеку для здоров'я людей, навколишнього середовища, співробітників. основу для виготовлення зброї масового знищення і т.п., підлягають безумовній заміні.

За видами отриманої інформації контрольовані поставки підрозділяються на:

- зовнішні;
- внутрішні.

За територіальними ознаками вони бувають:

- не пов'язані з перетином державного кордону України;
- пов'язані з вивезенням з України;
- пов'язані з ввезенням в Україну;
- пов'язані з транзитним переміщенням через територію України.

За способом контролювання предмету поставки власником вантажу вони поділяються на:

- супроводжувані, тобто контрольований правоохоронними органами предмет знаходиться серед речей, в вантажі або багажі, що вирушив разом із власником або іншою особою, або безпосередньо у відкритому їхньому супроводі;

- несупроводжувані, тобто контрольований предмет знаходиться у вантажі, багажі або відправлений поштою.

Залежно від засобу переміщення контрольованих предметів контрольовані поставки перевозяться:

- у контейнерах, спеціальних ємкостях, в окремо слідуючих багажах;
- в особистих речах;
- з використанням природних порожнин людини;
- в поштових відправленнях;
- з використанням інших засобів [3].

Таким чином, контрольована поставка є комплексним складним методом оперативно-розшукової діяльності. Вона торкається обмеження прав громадян та потребує всебічного нормативного регулювання.

Надійшла до редколегії 04.03.2000

Список літератури:

1. Васирина М.М. Особливості розслідування контрабанди (за матеріалами оперативно-розшукової і слідчої практики СБУ): Дис. канд.юрид.наук. К., 1999. 2. Інструкція про порядок проведення контрольованої поставки наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів: наказ Держмиткому, МВС, СБУ та Держкомкордону України від 14.08.1995 р.№№ 383/547/142/242. 3. Михайлов В.И. Контролируемая поставка как оперативно-розыскная операция: Учебно-практич. пособие / Под ред. А.Ю. Шумилова., 1998. 4. Сборник материалов ООН по борьбе с незаконным оборотом наркотиков. К. 1998.

Самойлов М.О

СПЕЦИФІКА СПАДКУВАННЯ ПОЛЬСЬКИХ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ ГРОМАДЯНАМИ УКРАЇНИ

Відповідно до ст.1. Закону Республіки Польща “Про іноземців” [1, ст.13], іноземні громадяни володіють такими ж правами, свободами та обов'язками, що й громадяни Республіки Польща. Аналізуючи цю статтю з точки зору інтересів громадян України, можна дійти до двох висновків:

по-перше – громадяни України підпадають під поняття та правовий статус “іноземця” в розумінні польського законодавства;

по-друге – цей Закон поширює на громадян України національний режим, в силу якого вони користуються такими ж правами в галузі цивільного права.